

Teher alatt nő a neurobiológus

A hét elején adták át a Roma Sajtóközpont által alapított Aranypánt-díjat, melyet idén már ötödik alkalommal ítéltek oda az év hétköznapi roma hősínek. Bár a legtöbb szavazatot nem Kocsis Krisztián neurobiológus kapta, hősiesség és példamutatás tekintetében az övé az egyik legtanulságosabb életút.

CSEJTEI ŐRSOLYA

Ahogy Kocsis Krisztián hétfőn, 10 jelöltjával együtt felment a színpadra, nem tudott nem feltűnni – és kitűnni – eleganciája és szerény viselkedésével. Kicsit még el is nézett, zavartan, ahogy egy barátja videobeszámolóban méltatta, hogy meggyőzte a szavazókat: Krisztián nem csak méltó az Aranypánt, de egyenesen jár neki. Alkatilag nem feltűnő jelenség, vékonydangájú, meleg tekintetű, csak épp van benne valami feltűnő európai. Tudják, az a fajta makuláltság, ami a svájci nyugdíjasról, az olasz üzletemberről és a német professzorról is lerí. Doktorandusz a Szegedi Tudományegyetem Általános Orvosi Karának Neurobiológiai Klinikáján – az idén 10 éves Neuroimaging Kutatócsoport tagjaként 2012 óta tanulmányozza az agyi viselkedést és merül egyre mélyebbre a képpalkotó eljárások, azon belül is elsősorban az MR rejtelmeiben. Leginkább a figyelem térbe helyezte fókuszait foglalkoztatják, erről írja doktori disszertációját, de a kognitív idegtudomány és a rehabilitációs lehetőségek is izgatják, vagyis például, hogy miként lehet javítani stroke-os betegeknél a finommozgásokat. Mindemellett kiválóan játszik furulyán, klarinéton és zongorán, volt országos kenubajnok, és ha egyértelműsíteni szeretne, hogy biztosan értem, mire gondol, latin közmondásokat és Atdt idéz. *A magyar Ugaron*: „A gaz lehu, altat, befed.”

Hánykódni a nincstelenségben

Nem sokon múlt, hogy Krisztiánt is befedje. Ha ott marad, ahová született, ma nagy valószínűséggel leleményben és dörzsöltségben mérnék a tehetségét. Még nem volt 3 éves, amikor először elküldték a boltba hagymáért – pénz nélkül. Mivel üres kézzel tért haza, jól megbüntették ügyetlenségéért és visszazavarták, menjen, és valahogy vágja át azt a gordiusznak tűnő csomót. „Hála” a következetes és klasszikus kondicionálásnak, nagyon gyorsan kialakult benne a pavlov reflex: ha sikerült hagymát lopni, megveregették a vállát, ha nem, elagyabugyálták. Bár köztudni nemigen kötődött senkihez, és a lopáshoz sem fült a foga, a valahová tartozás belső kényszere mindig rávette, hogy megtegye, amit elvárnak tőle. Olyannyira nem kötődött, hogy még azt is csak utólag, már onnan kimentve tudta meg, hogy akivel él, az az anyja. Soha nem nevezte any-

FOTO: CERIMKÓCS

jának a vér szerinti anyját, nem ismerte a család fogalmát, mint ahogy azt sem tudta, hogy egy gyereknek, jó esetben, szülei vannak. Éltek bele a nincstelenségbe, miért pont ők és miért együtt, ki tudja, télen-nyáron meztláb, és Krisztián egyre ügyesebben olvasztotta a kábelt és lopta a fát. „Ez is egy tudás – meséli némi iróniával –, ami ugyanúgy bevésődik, mint az alapképességek. Így szocializálódtam, ez volt az első közeg, ahol tanítottak, ekkor kezdtem felfogni, hogy egyáltalán létezem. Néha előfordul – bár nem ez a jellemző –, hogy ha bemegyek egy boltba, árnyékként kísér a biztonsági őr. Nem bánt, nem zavar igazán, de azért azt gondolom magamban ilyenkor, hogy minek ez a hűlő, ha akarom, úgyis meg tudnám csinálni...”

Aztán egy napon eljött érte valaki. Egy férfi megfogta és a Pécs melletti, fűszeli putriból felvitte a fővárosba, egy lakásba. Ötéves forma lehetett, így emlékszik, de hogy miért történt, ami történt, arról amai napig fogalma nincs. Annyit tud felidézni, hogy bár a körülmények alapvetően megváltoztak, továbbra is szegénységben éltek. Téli nem volt fűtés, süvített a hideg szél az ablakréseken. Hogy ne fázzon annyira, tüzet rakott a szoba közepén, ahogy azt odahaza is csinálták. A férfi, akiről szintén utólag derült ki, hogy az édesapja volt, első felindulásában azonnal bevitte a Fővárosi Gyermek- és Ifjúságvédő Intézetbe, ismertebb nevén a gyivibe, és otthagya. Túl problémás gyerek, inkább mégse kell. „Nem nagyon vannak emlékeim ezekről az időkről, de azt tudom, hogy utáltam ott lenni. Mint ahogy a korábbi életem is csak homályos foltoiban van meg. Tudom, hogy laktam több helyen is, de hogy kiknél, arról csak eposzi jelzőim vannak: például a zöld wartburgos Terinél.”

Kell a káosz

A gyivi, annak ellenére, hogy poroszos nevelésével kivívta a leggyűlöltebb helynek járó elismerést Krisz-

tiánban, sorsfordító jelentőségű volt az életében. Itt ismerte meg ugyanis a nevelőszüleit, akik nem kifejezetten érte érkeztek az intézménybe, de olyannyira meggyőzően üvöltötte, sirta, hogy vitték magukkal, hogy végül őt választották. Elvitték Kápolnásnyékre, ahol végre „rendes” családban élhetett, óvodába, iskolába járhatott. Nem ment azonnal könnyen: olyan tudásbeli hiánnyal indult, hogy kiegészítő iskolába tanácsolták, de a nevelőszüleinek – örökbe nem fogadhatták, mert a gyámügy jobbnak látta nem bolygatni az anyai jogokat, ekképpen hivatalosan sohasem mondott le róla a vér szerinti családja – gyanús volt a gyerek kreativitása. A pszichológusi szakvélemény megerősítette semmiképp nem visszamaradt szellemileg, sőt jó eszt, okos kisfiú, érdemes vele foglalkozni és a kiegészítő iskola helyett inkább pótolni a hiányosságokat.

„Nagyon igaznak tartom azt az irgalmatlan közhelyet, hogy az élet elvesz és ad egyszerre. A magam életében legalábbis eléggé kiegyensúlyozott ez a játszma – mondja 32 éve minden bölcsességével. – Az általános iskolában még megvoltak ugyan a magam csibészégei, de már akartam valamit. Pontosabban nem akartam lemaradni. Tanulni nem szerettem, de tudni igen! Az motivált, hogy ne legyek utolsó. A szüleim nagyon hamar észre vették, hogy én akkor működöm jól, ha le vagyok terhelve. Ha valahová oda tesznek, azt igaslóként tolong végig. Ez egyébként a mai napig így van. Ha kevés a terheltség, szétesem. Kell némi káosz. Szóval, már az általánosban jó alaposan leterheltek, hogy ne legyen időm szétszúzni. Furulyáztam, klarinétoztam, zongoráztam – a vérem megvolt hozzá, mondjuk úgy: volt bennem egy-két vonóval, tetszik ez a hasonlat –, és kenuztam a VVSI-ben (Velencei-tavi Vízi Sportiskola). Első atyai jó barátom, az edzőm, Ligeti Laci bácsi vaskalapos, kemény ember volt, sokszor helyre tett. 15 évesen országos bajnok címig hajszolt. Azt hiszem, ezen áll vagy bukik minden: kikkel, milyen jó emberekkel, mentorokkal

A tíz befutós jelöltből – volt köztük például építész, gyárigazgató, műfordító, riporter vagy politikatudományi doktorandusz – a szavazatok alapján magasan Sztojka Edina hospice ápolónő bizonyult a leghősiesebbnek.

hoz össze a sors. Nyolcadikban már három út állt előttem: konzervatóriumba megyek, folytatom a sportot és a váci piaristáknál tanulok tovább vagy megyek Pannonnalmára, a bencésekhez gyarapítani a tudásomat. Titkon erre vágytam, a hely már a felvételin lenyűgözött, úgyhogy csak erősítette a döntésem, amikor elsőként innen érkezett meg a felvételt tanúsító válaszlevél.” Az élet itt is egy karizmatikus mentort sodort a fiú útjába: Répásy József biológus tanár meglátta benne a lehetőséget, és – ahogy Krisztián fogalmaz –, „nem engedte, hogy kikötődjek”, vagyis, hogy lankadjon az érdeklődése a biológia iránt. Az egyetem már, ahol OTDK-győzelemig (Országos Tudományos Diákköri Konferencia) is jutott, summa cum laude végezte el, és azóta is épp ilyen „unalmasan” ível felfelé a pályája: hamarosan megszerzi doktori címét a SZTE ÁOK Neurológiai Klinikáján.

Nincs repeta, a végén még kifehéredsz

Bár a származása miatt többször is érték atrocitások, onnantól, hogy beindult az élete, nem nagyon foglalkozott az iskolai „büdös cigányozásokkal”. Egy alkalommal, már középiskolásként, Fehérvárcsurgón indultak barátaival egy focikupán. A nap végén, fáradtan, éhesen állt sorba repetaért, ám étel helyett megjegyzést kapott: nem kapsz többet, mert kifehéredsz! Annak ellenére, hogy a szülei belénevelték, a származása miatt neki mindig kétszer annyit kell teljesítenie, hogy elismerjék, valahogy kezdte kizárni a cigányságot. Aztán néhány évvel ezelőtt, Szegeden megnevezte a Somnajak című műsorcsoport vezetője, amelynek címe megalapozta a ritmusra, valami újra megnyílt a lelkeben. 2013-ban csatlakozott a Czinka Panna vidékfejlesztő roma fiatalok ösztöndíjasainak csoportjához – az egyéves programba, melynek elsődleges célja, hogy a vidékfejlesztési szempontjából afféle közszemereket neveljen, be volt kapcsolva a cigányságis. Egyre inkább érezte, van benne valami, ami már talán kizsibben, de ha odakoncentrál, újra meg tud dobogni. „Mindig is volt bennem egyfajta megmagyarázhatatlan kényelmetlenségérzés, és itt rájöttem, hogy ha teszek valamit, akkor a rossz érzés is megszűnik. Megértettem, hogy én is tudok tenni valamit. Pusztán attól, hogy például járunk elől, még nem lesz kenyér senkinek az asztalán. Fontos az aktivitás. A másik nagyon lényeges kérdés, hogy meddig tartozunk csupán hálával, és mikor kezdjük visszafizetni mindazt, amit kaptunk. A tékozló fiú is ismeri a határait, előbb-utóbb hazamegy, és jó gyerek lesz. Valahogy így voltam vele én is, amikor kapcsolatba kerültem a Keresztény Roma Szakkollégiummal – szeretnék kiepietni egy olyan hálózatot, ami segít kibontakoztatni a cigány fiatalokat. Nem szerettem a tehetséggondozás szót, mert itt sok esetben egyelőre csak arról beszélhetünk, hogy egy fiatal jusson el egyáltalán középiskolába. Ha egyet is sikerül eljuttatni, akkor az már jó. Ha egy ilyen bázis egyszer feljön, akkor ők már talán képesek lehetnek változtatni a rossz beidegződéseket. A legtitkosabb vágyam egy amolyan árvaház létrehozása – az első közös karácsonyról, egy tonna gyerkőccel, már régóta ábrándozom.”